

Гусєва Влада Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та судової
експертології Харківського національного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні втілюються в життя масштабні завдання, пов'язані з формуванням демократичної правової держави, створенням ефективної системи соціального управління. З цією метою в країні здійснюються економічна, адміністративна, судова й інші реформи.

Успішність проведених реформ сьогодні безпосередньо пов'язана зі зміцненням української держави та її органів, відповідальних за захист населення і самої держави від внутрішніх загроз, створення умов для розвитку демократичних інститутів і відносин. Для виконання цих завдань потрібні надійні правоохоронні органи.

Вироблення державної стратегії до організації правоохоронної діяльності обумовлено науково-теоретичною і практичною значимістю питань, пов'язаних з формуванням в Україні дієвого механізму правового регулювання. Складні процеси становлення і розвитку інститутів громадянського суспільства, формування передумов правової держави вимагають критичного перегляду ряду питань, що панували в недавньому минулому, ідеологічних стереотипів, концепцій, традицій, в тому числі пов'язаних з реалізацією державою своєї правоохоронної функції.

Так, правоохоронна діяльність - це особливий вид соціальної діяльності, тому її сутність визначається, перш за все, тими об'єктивними соціальними умовами, в яких вона зароджується, формується і розвивається. Потреба в правоохоронній діяльності обумовлена природою спільної життєдіяльності людей, яка передбачає в якості обов'язкової умови збереження цілісності громадянського суспільства, забезпечення його функціонування і розвитку. У

найбільш широкому сенсі зміст правоохоронної діяльності відображає сутнісні властивості соціального життя людини, його потреби і способи задоволення. Для реалізації правоохоронної функції держави потрібні певна професійна спеціалізація і організаційні зусилля створених з цією метою органів і установ.

В теоретичних дослідженнях вчених (О. М. Бандурки, В. Д. Басай, В. Т. Білоуса, В. С. Ковальського, А. Т. Комзюка, І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової, О. М. Толочка, М. І. Хавронюка та ін.), в програмних документах політичних діячів, партій і громадських організацій обґрунтовуються демократичні погляди, в основу яких покладені уявлення про правоохоронну діяльність як комплексну багаторівневу систему, необхідну суспільству для закріплення і охорони суб'єктивних прав і свобод. При цьому державі в процесі реалізації правоохоронної функції повинно бути дозволено лише те, що прямо закріплено в законі. Однак відсутність юридичних гарантій, що забезпечують практичну реалізацію названих положень, прояви правового нігілізму на різних соціальних рівнях призводять до девальвації самої концепції правоохоронної діяльності. Така ситуація зачіпає інтереси учасників правоохоронних відносин. Звідси основною метою при вирішенні конфліктів у сфері правоохоронної діяльності є захист прав, свобод і законних інтересів людини. Діалектичну єдність соціального і правового в професійній правоохоронній діяльності, легітимність використовуваних для її здійснення форм і методів передбачає наявність певного механізму, здатного переводити правові встановлення, що санкціонують ці форми і методи, в реальну поведінку людей, що професійно займаються правоохоронною діяльністю в державі.

Так, основними напрямками вдосконалення правоохоронної діяльності держави, в загальному вигляді пропонуються такі, як: а) пошук шляхів збалансованого розмежування повноважень, на різних рівнях системи управління правоохоронними органами, вдосконалення форм взаємодії правоохоронних органів з органами влади на місцях; б) оптимізація функціональних і організаційно-штатних повноважень служб і підрозділів правоохоронних органів; в) вдосконалення інших напрямів організаційного

забезпечення управлінських функцій аналізу, планування, контролю, поліпшення матеріально-технічного та соціального забезпечення, зміцнення кадрового потенціалу, розвиток необхідної нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність правоохоронних органів держави. Вирішення поставлених завдань допоможе розвинути по-перше теоретичні уявлення про зміст і цілі організації правоохоронної діяльності, як функції соціального управління; по-друге, визначити перспективні напрямки наукового аналізу проблем управління правоохоронною діяльністю держави та її ролі у формуванні громадянського суспільства.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що проблеми формування і функціонування механізму правоохоронної діяльності, забезпечення і захисту прав і свобод людини і громадянина в процесі реалізації державою правоохоронної функції, організації взаємодії різних структурних підрозділів і посадових осіб, які є суб'єктами правоохоронних відносин, попередження та вирішення юридичних конфліктів у правоохоронній сфері є фундаментальними в сучасній науці, це обумовлює їх теоретичну цінність.

Для ефективного функціонування правоохоронної системи держави необхідно, щоб цілі і завдання, що ставляться перед правоохоронними інститутами, були об'єктивно здійсненні, а сама їх діяльність - належним чином забезпечена: в правовому, організаційному, матеріально-технічному і кадровому відношенні. Тривіальність цього висновку очевидна, проте його практична реалізація пов'язана зі значними труднощами і проблемами, однією з яких є саме розуміння сутності правоохоронної діяльності, механізмів, форм і методів її використання у формуванні громадянського суспільства.

Список використаної літератури:

1. Басай В.Д. Судові та правоохоронні органи України / В.Д. Басай. – Івано-Франківськ, 2002. – 820 с.
2. Організація судових та правоохоронних органів : [навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. за-кладів освіти / І. Є. Марочкін, В. В. Афанасьєв, В. С.

Бабкова та ін.] ; за ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової, О. М. Толочко. – Х. : Право, 2000. – 272 с.

3. Гель А. П. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. – К. : МАУП, 2004. – 272 с.

4. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. / [В. С. Ковальський (кер. авт. кол.), В. Т. Білоус, С. Е. Демський та ін. ; відп. ред. Я. Кондратьєв]. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 320 с.

5. Мельник М. І. Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність: закони і коментарі : навч. посіб. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2000. – 512 с.